

Nr 159.

Av herr **Lindhagen**, om vidtagande av åtgärder i syfte att
*grundsatserna om nationaliteternas rätt må antagas till
 internationell lag.*

Då nu sista anslaget till den folkliga freds rörelsen försvunnit från tredje huvudtiteln, under det interparlamentarikerna alltjämt öka sitt statsanslag, tror mången naturligtvis, att denna olikhet i behandling beror på de senares stora insikt och de förras brist på förstånd i utrikespolitiska angelägenheter. Ett litet exempel bör kunna vara vägledande för omdömet. Jag skall därför anföra ett sådant exempel bland många i rättvisans och sakens intresse. En ytterligare anledning därtill är, såsom nedan skall visas, ämnets aktualitet just nu.

Det nordiska interparlamentariska förbundet skall enligt sina stadgar främja den stora interparlamentariska unionens ändamål. Detta ändamål är bland annat att till prövning upptaga »frågor, tillhörande den mellanfolkliga rättens område, samt över huvud sådana spörsmål, som avse främjandet av fredliga förhållanden mellan folken». Den svenska gruppens stadgar upptaga en liknande bestämmelse.

Att erkännandet av nationernas rätt att leva sitt eget fria liv är en sådan rättsfråga, förnekar väl nu ingen. Nationerna äro världssamhällets personligheter. Deras rätt är en grundval för främjande av fredliga förhållanden.

År 1911 föreslogs i svenska gruppen att upptaga frågan. Gruppen beslöt på sitt råds hemställan: »Under uttalande av sina sympatier för de motiv, som föranlett framställningen, anser sig dock gruppen icke för närvarande kunna företaga någon åtgärd med anledning av densamma». En liknande framställning till nordiska gruppen 1912 att främja strävandena, att fastslå grundsatsen som internationell lag upptogs ej av rådet. Emellertid hade en vidlyftig framställning samma år skett i riksdagen. Den blev bekant för en sagda år i Paris bildad

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 3 saml. 50 häft. (Nr 159—161.) 1

sammanslutning för folkens rätt. Den svenska motionen blev översatt till franska samt publicerad på olika sätt. Bland annat utdelades den franska översättningen i något förrum till interparlamentariska unionens möte i Genève år 1912. Föreningens ordförande Gabrys, som var närvarande, har personligen meddelat mig, att därvid en ung svensk delegerad kommit fram och, under uttalande av sitt förakt för den svenska motionen, avrätt dess utdelande. Gabrys hade då svarat, att den franska föreningen och många andra hade funnit framställningen förträfflig och mycket beaktansvärd. Därpå hade den svenska interparlamentarikern avlägsnat sig utan att vidare säga något.

Åren 1913 och 1914 svarade rådet på samma förslag: »Då framställningen avser ett ämne, som enligt rådets mening icke faller inom nordiska interparlamentariska förbundets verksamhetsområde, har rådet icke funnit den vara av beskaffenhet, att böra upptagas å kommande delegerademötes föredragningslista, men skulle i överensstämmelse med vad i flera liknande fall ägt rum, rådet låta bringa framställningen till delegerademötets kännedom.»

Sedan rådet senast våren 1914 intagit denna ståndpunkt, beslöt rådet i november 1914 göra ett uttalande genom delegerade. Dessa delegerade, av vilka en deltagit i det föregående beslutet, förklarade den 19 november, att förbundet ville erinra om »ett par reformer, som visserligen ännu icke hade övervägts inom förbundet, men som stodo i nära överensstämmelse med dess principer». Den ena av dessa frågor återgives sålunda: »Förbundet har bestämt byggt på grundsatsen om respekt för nationaliteternas rätt». Ett halvt år förut hade man sagt, att saken icke föll inom förbundets verksamhet.

Frågan återkom 1915, och då måste ett annat skäl för avstyrkande anföras. Detta blev »att ingen av rådets medlemmar önskade upptaga förslaget», och därför kunde det icke komma till delegerademötet. Det förefaller mig, som om frågan förelagts även ett eller annat följande år och fått samma resultat.

År 1920 däremot har rådet själv föreslagit att »grundsatserna om nationaliteternas rätt upptagas i nationernas förbunds förbundsakt». Resolutionen, som innehöll även annat, skulle delgivas de tre nordiska ländernas regeringar. För vilket ändamål utsäges icke, men visst är, att det icke föranledde någon framställning till nationernas förbunds inemot tre månader därefter hållna delegerademöte.

Här liksom i många andra ärenden har nordiska förbundets enväldiga råd, såvitt jag förstår, sällan gått i spetsen för några oundgängliga grundsatser, utan såsom parlamentarismen fordrar motvilligt

och försiktigt följt efter i kölvattnet av färdiga opinioner och fullbordade fakta. Även nu i sistone vid den ovannämnda frontförändringen år 1920 har den icke och således ej heller de nordiska regeringarna, vilkas utrikespolitik väsentligen styres av denna enskilda förening, vågat taga steget ut och framlägga saken för de nordiska ländernas överhuvud, folkens förbund. Saken kommer väl också dit först, sedan man har på känn, att saken är självklar. Därför fingo ock de skandinaviska ombuden vid förbundets senaste delegerademöte vara med och avvisa tills vidare självständighetsförklaringar, ja till och med de baltiska ländernas framställningar i sådant syfte, vilka i stället fingo försvaras av Italien och andra.

Det kan nu ha sitt intresse, huruvida svenska riksdagen omsider är villig avlåta en sådan framställning till svenska regeringen, som dess delegerade i det enskilda nordiska förbundet. Frågan har varit före i riksdagen direkt åren 1912, 1913, 1915 och 1919, samt såsom del utav en vidlyftigare framställning om ett framträdande i den svenska utrikespolitiken för fredsfrågans lösning åren 1914, 1916 och 1917. De speciella motionerna ha fallit i riksdagen och ibland särskilt på motstånd från socialdemokraterna, trots att Ferdinand Lasalle förklarat principen vara grundvalen för demokratiens begrepp samt den internationella socialistiska kongressen 1910 uppfordrat de socialistiska representanterna till ett »oavslåeligt ingripande för alla nationers självbestämningsrätt». De allmänna framställningarna åren 1916 och 1917 vunno däremot en viss sympati.

Helt annorlunda ha från början ställt sig de folkliga freds rörelserna. Det nordiska fredsmötet år 1912 antog ett uttalande till förmån för nationalitetsfrågan, så skedde ock vid kommande tillfällen. Den folkliga svenska freds rörelsens stora kongresser åren 1915 och 1916 uttalade sig också skarpt därför, betonade även utomeuropeiska nationaliteters rätt samt gingo till aktion för saken. På samma sätt ha de internationella fredskongresserna alltid mera gått i elden för de mänskliga rättskraven än den interparlamentariska unionens kongresser.

Det kan, som sagt, nu ha sitt intresse att utröna, huruvida riksdagens rätt och plikt att uttala sig i landets livsangelägenheter skall såvitt angår utrikespolitiska frågor anses överflyttad å förenämnda enskilda förening.

Efter denna rekapitulation, som kunnat göras fullständigare, hemställes,

att — sedan nordiska interparlamentariska förbundet, som förut ansett nationalitetsfrågan ej falla

ens inom dess verksamhetsområde, år 1920 slutligen hos svenska regeringen förordat, att grundsatserna om nationernas rätt upptagits i folkens förbunds förbundsakt — jämväl riksdagen själv måtte omsider hemställa till regeringen, att den ville intressera sig för denna även för vårt land så viktiga rättsgrundsats, samt taga initiativ till, att den må bliva antagen till internationell lag inom folkens förbund och även genom medverkan från de stater, som ej äro anslutna till förbundet.

Stockholm den 31 januari 1921.

Carl Lindhagen.